

ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการสืบมรดก ตามมาตรา 1607 THE PROBLEMS OF SUCCESSION IN SECTION 1607

ปัญญิสิตา ลิขณรังษี

Punyisa Sitcharungsi

นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขากฎหมายเอกชน

คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ : jasmine812536@gmail.com

Graduate student of Master of Laws Program in Private Law, Faculty of Law, Thammasat University.

Email address : jasmine812536@gmail.com

Received : January 7, 2019

Revised : February 20, 2019

Accepted : March 28, 2019

บทคัดย่อ

บทความนี้มุ่งศึกษาที่มาและเจตนารมณ์ของหลักกฎหมายเรื่องการสืบมรดกหลังจากที่ทายาทถูกกำจัดมิให้รับมรดก ตลอดจนผลทางกฎหมายของการสืบมรดกโดยเหตุดังกล่าว จากการศึกษาพบว่า หลักกฎหมายเกี่ยวกับการสืบมรดกเมื่อทายาทถูกกำจัดมิให้รับมรดกเป็นหลักกฎหมายใหม่ ซึ่งปรากฏในประมวลกฎหมายแพ่ง และพาณิชย์ที่ได้ประกาศใช้ในปี พ.ศ. 2478 และเป็นมาตราที่มีเนื้อหาเหมือนที่บัญญัติไว้ในกฎหมายต่างประเทศที่ใหม่ที่สุดในขณะนั้น เช่น ประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมันและประมวลกฎหมายแพ่งฝรั่งเศส ทั้งนี้ ในบริบทของการถูกกำจัดมิให้รับมรดกนั้น กฎหมายมีเจตนารมณ์ที่จะลงโทษทายาทผู้ประพฤติตนไม่เหมาะสมบางประการตามที่กฎหมายกำหนดไว้โดยกำจัดสิทธิในการรับมรดกของทายาทนั้น และการลงโทษดังกล่าวมีผลเป็นการเฉพาะตัว การที่การถูกกำจัดมิให้รับมรดกมีผลเป็นการเฉพาะตัวนั่นเอง กฎหมายจึงให้ผู้สืบสันดานของทายาทซึ่งถูกกำจัดมิให้รับมรดกสืบมรดกต่อไปได้เสมือนหนึ่งว่าทายาทซึ่งถูกกำจัดมิให้รับมรดกนั้นตายแล้ว ตามมาตรา 1607 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ อย่างไรก็ตาม มาตรา 1607 บัญญัติไว้เพียงสั้น ๆ และขาดความชัดเจน จึงทำให้เกิดปัญหาในการตีความเพื่อบังคับใช้ว่าการสืบมรดกโดยผู้สืบสันดานของทายาทซึ่งถูกกำจัดมิให้รับมรดกจะต้องอยู่ภายใต้หลักเกณฑ์เดียวกันกับการรับมรดกแทนที่ตามมาตรา 1639 (ซึ่งเป็นบทบัญญัติที่กำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับกรณีที่ทายาทโดยธรรมถูกกำจัดมิให้รับมรดก) หรือไม่

บทความนี้จึงมุ่งศึกษาว่า (1) บทบัญญัติเกี่ยวกับการสืบมรดกโดยผู้สืบสันดานของทายาท ซึ่งถูกกำจัดมิให้รับมรดกอยู่ภายใต้หลักเกณฑ์เดียวกันกับกรณีการรับมรดกแทนที่หรือไม่ (2) หลักเกณฑ์เกี่ยวกับการสืบมรดกโดยผู้สืบสันดานใช้บังคับในกรณีที่ทายาทซึ่งถูกกำจัดมิให้รับมรดกเป็นทายาทประเภทใด และ (3) ผู้สืบสันดานของทายาทที่ถูกกำจัดมิให้รับมรดกต้องเป็นผู้สืบสันดานโดยตรงหรือไม่ บทความนี้เสนอแนะแนวทางที่เหมาะสมเพื่อสามารถตีความหลักกฎหมายเกี่ยวกับการสืบมรดกโดยผู้สืบสันดานของทายาท ซึ่งถูกกำจัดมิให้รับมรดกให้เกิดความชัดเจนและสอดคล้องกับเจตนารมณ์อันแท้จริงของกฎหมาย ทั้งนี้ โดยศึกษาหลักกฎหมายไทยเปรียบเทียบกับหลักกฎหมายของประเทศญี่ปุ่น ฝรั่งเศส และเยอรมัน

จากการศึกษาผู้เขียนเสนอแนะให้ตีความดังต่อไปนี้ ประการแรก หลักกฎหมายเกี่ยวกับการสืบมรดกโดยผู้สืบสันดานของทายาทซึ่งถูกกำจัดมิให้รับมรดกตามมาตรา 1607 อยู่ภายใต้หลักเกณฑ์เดียวกันกับกรณีการรับมรดกแทนที่ ประการที่สอง หลักกฎหมายดังกล่าวใช้บังคับเฉพาะในกรณีที่ทายาทซึ่งถูกกำจัดมิให้รับมรดกเป็นทายาทโดยธรรมตามมาตรา 1629 (1) (3) (4) หรือ (6) เท่านั้น และประการสุดท้าย ผู้สืบสันดานของทายาทที่สามารถเข้าสืบมรดกได้ต้องเป็นผู้สืบสันดานโดยตรงตามสายโลหิต ทั้งนี้ ควรมีการแก้ไขกฎหมายโดยยกเลิกประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 1607 และแก้ไขประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 1639

คำสำคัญ

สืบมรดก, รับมรดกแทนที่, ถูกกำจัดมิให้รับมรดก

ABSTRACT

This article is intended to explore historical backgrounds and the spirit of the law in relation to the succession following exclusion of heirs from the succession. The study reveals that the rules of law concerning the succession when an heir is excluded from the succession are new principles embodied in the Civil and Commercial Code as promulgated in 1935 and indeed essentially resemble the provisions of certain foreign laws as then in force; for instance, the German Civil Code and the French Civil Code. In the context of the exclusion of heirs from succession, the spirit of the law lies in the imposition of penalty on an heir who has committed certain misconduct as provided by law. In this connection, such blameworthy heir is punished by being deprived of the right to succession and such punishment produces merely a personal effect on that heir. Given such personal effect flowing from the exclusion from succession, the law allows descendants of the excluded heir to succeed as if such excluded heir were dead, as provided in section 1607 of the Civil and Commercial Code. Notwithstanding, section 1607 is worded in a succinct and unclear manner and thereby prompts a large avenue for interpretation as to whether the permissible succession by descendants of an excluded heir is subject to the same rules governing the representation for the purpose of receiving inheritance as encapsulated in section 1639 of the Code (which is the provision setting out rules applicable to the case where a statutory heir is excluded from succession).

Therefore, this article discusses critically, in particular, (1) whether the principle of law in relation to the succession by descendants of an heir who is excluded from succession is subject to the same set of rules applicable to the representation for the purpose of receiving inheritance or not, (2) the principle accommodating the succession by descendants of such excluded heir applies to the case where the exclusion from succession occurs to what type of heirs and (3) whether descendants of an excluded heir must be direct descendants. Upon such critical discussions, this thesis proposes an appropriate approach to the interpretation of the principle of law concerning the succession by descendants of an heir who is excluded from succession – the interpretation which provides clarity as well as conformity with the true spirit of the law. Indeed, this study also resorts to a comparative law method, whereby principles of Thai law are compared with those embodied in the laws of Japan, France and Germany.

It is suggested that legal interpretation should be made to the following effects. First, the principle regarding the succession by descendants of an heir who is excluded from succession is subject to the same set of rules applicable to the representation for the purpose of receiving inheritance. Secondly, the application of such principle above is limited to the case where the heir who is excluded from succession is a statutory heir under section 1629 (1), (3), (4) or (6) only. Finally, descendants of an excluded heir must be direct descendants only. To these ends, the Civil and Commercial Code should be amended in the direction of repealing section 1607 and revising the substances of section 1639 accordingly.

Keywords

Succession, Representation for the Purpose of Receiving Inheritance, Exclusion from succession

บทนำ

ทายาทผู้มีสิทธิรับมรดกอาจเสียสิทธิในการรับมรดกไปเนื่องจากจากตกเป็นผู้ถูกกำจัดมิให้รับมรดก อย่างไรก็ตาม ฎีกาฎหมายมีเจตนารมณ์ที่จะลงโทษทายาทที่ถูกกำจัดมิให้รับมรดกเนื่องจากความประพฤติที่ไม่เหมาะสมของทายาทนั้นเป็นการเฉพาะตัว กล่าวคือ การถูกกำจัดมิให้รับมรดกเกิดจากความผิดของผู้ถูกกำจัดเองไม่เกี่ยวข้องกับทายาทใด ๆ ฎีกาฎหมายจึงไม่ตัดสิทธิการรับมรดกของผู้สืบสันดานของทายาทนั้น ดังนั้น ฎีกาฎหมายจึงบัญญัติให้มีการรับมรดกแทนที่ตามมาตรา 1639 และการสืบมรดกตามมาตรา 1607 โดยให้ผู้สืบสันดานของทายาทที่ถูกกำจัดมิให้รับมรดกสืบมรดกของทายาทนั้นต่อไปเสมือนว่าทายาทผู้ถูกกำจัดนั้นได้ตายไปแล้ว นอกจากนี้เรื่องการสืบมรดกยังได้บัญญัติถึงการป้องกันมิให้ทายาทที่ถูกกำจัดมีสิทธิจัดการทรัพย์สินมรดกที่ผู้สืบสันดานของตนได้รับมาจากการรับมรดกแทนที่ และการสืบมรดก¹

เรื่องการสืบมรดกนั้นกฎหมายได้บัญญัติไว้อย่างสั้น ๆ มิได้กำหนดความหมายของคำว่าทายาทที่ถูกกำจัดว่าต้องเป็นทายาทประเภทใดบ้าง อีกทั้งมิได้ระบุว่าผู้สืบสันดานต้องเป็นผู้สืบสันดานโดยตรงของทายาทที่ถูกกำจัดหรือไม่ไว้อย่างชัดเจน แต่เหตุแห่งการรับมรดกแทนที่มีได้ในกรณีที่ทายาทตาย หรือถูกกำจัดมิให้รับมรดกก่อนเจ้ามรดกตาย ส่วนการสืบมรดกนั้นใช้กับกรณีที่ทายาทถูกกำจัดหลังเจ้ามรดกตาย ดังนั้นทั้งการรับมรดกแทนที่ และสืบมรดกล้วนมีสาเหตุมาจากการที่ทายาทถูกกำจัดมิให้รับมรดกเช่นเดียวกัน จึงเกิดประเด็นที่นักกฎหมายหลายท่านมีความเห็นแตกต่างกันเป็น 2 ฝ่าย คือมาตรา 1607 นั้นต้องอยู่ภายใต้หลักเกณฑ์เดียวกันกับการรับมรดกแทนที่ตามมาตรา 1639 หรือไม่²

บทความนี้จึงมุ่งศึกษาเรื่องปัญหาการตีความว่าการสืบมรดกมาตรา 1607 ว่าอยู่ภายใต้หลักเกณฑ์เดียวกันกับการรับมรดกแทนที่ หรือไม่ ทายาทที่ถูกกำจัดมิให้รับมรดกตามความหมายของมาตรานี้ นั่นคือทายาทประเภทใดบ้าง และผู้สืบสันดาน ซึ่งเข้าสืบมรดกได้นั้นต้องเป็นผู้สืบสันดานโดยตรงของทายาทที่ถูกกำจัดหรือไม่ เพื่อให้ผลจากการถูกกำจัดมิให้รับมรดกของทายาททั้งก่อนและหลังเจ้ามรดกตายเป็นไปในทิศทางเดียวกัน และสอดคล้องกับหลักการเรื่องเจตนารมณ์ของกฎหมายมรดก

1. การรับมรดกแทนที่และการสืบมรดกในกฎหมายต่างประเทศ

จากการศึกษากฎหมายเปรียบเทียบพบว่า ประมวลกฎหมายแพ่งทั้งสามประเทศที่ได้ทำการศึกษาได้มีการใช้บทบัญญัติเกี่ยวกับการรับมรดกแทนที่กับทั้งกรณีที่ทายาทของเจ้ามรดกถูกกำจัดก่อนเจ้ามรดกตาย และกรณีที่ทายาทถูกกำจัดหลังเจ้ามรดกตาย แสดงให้เห็นว่าเงื่อนไขมิใช่สาระสำคัญในการรับมรดกแทนที่ อนึ่ง ทายาทที่ถูกกำจัดและให้มีการรับมรดกแทนที่ได้นั้นหมายถึงทายาทโดยธรรมเท่านั้นมิรวมถึงทายาทที่เป็นคู่สมรสของเจ้ามรดก หรือผู้รับพินัยกรรม และผู้สืบสันดานของทายาทซึ่งเป็นรับมรดกแทนที่ต้องเป็นผู้สืบสันดานโดยตรงตามสายโลหิตของทายาทที่ถูกกำจัดเท่านั้น อย่างไรก็ตามยังมีข้อแตกต่างในรายละเอียดประเภทของทายาทโดยธรรมที่ถูกกำจัดในกฎหมายทั้งสามประเทศ³

¹ อาจารย์ มีอินทร์เกิด มีสิทธิ์, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 6 ว่าด้วยมรดก, พิมพ์ครั้งที่ 1 (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2557), น.112-113.

² พรชัย สุนทรพันธุ์, คำอธิบายกฎหมายลักษณะมรดก, พิมพ์ครั้งที่ 9 (กรุงเทพมหานคร : บริษัท กรุงสยาม พับลิชชิ่ง จำกัด, 2558), น.236-238.

³ พรชัย สุนทรพันธุ์, “ปัญหาเกี่ยวกับการรับมรดกแทนที่,” รายงานการวิจัย ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ, 2559, น.55-88.

ในประมวลกฎหมายแพ่งญี่ปุ่น แต่เดิมก่อนแก้ไขบัญญัติให้มีการรับมรดกแทนที่กันได้แต่เฉพาะกรณีที่ผู้สืบสันดานของเจ้ามรดกถึงแก่ความตาย หรือเสียชีวิตในการรับมรดกก่อนเจ้ามรดกถึงแก่ความตาย⁴ ต่อมาหลักการรับมรดกแทนที่ของประเทศญี่ปุ่นที่ได้รับการแก้ไขในปี ค.ศ. 1962 โดยปรับปรุงเกี่ยวกับเหตุแห่งการรับมรดกแทนที่ในกรณีทายาทเสียชีวิตในการรับมรดกโดยยกเลิกคำว่า “เสียชีวิตในการรับมรดกก่อนเจ้ามรดกถึงแก่ความตาย” ทำให้มีผลเป็นการให้สิทธิในการรับมรดกแทนที่ได้ไม่ว่าทายาทผู้นั้นจะเสียชีวิตในการรับมรดกก่อนหรือหลังเจ้ามรดกถึงแก่ความตาย และยังได้บัญญัติถึงประเภทของทายาทโดยธรรมที่กฎหมายอนุญาตให้มีการรับมรดกแทนที่ ได้แก่ ผู้สืบสันดาน และพี่น้องของเจ้ามรดกเท่านั้น ส่วนทายาทโดยธรรมประเภทผู้บุพการีและคู่สมรสไม่อาจมีการรับมรดกแทนที่ได้⁵ และบุคคลที่จะเข้ามารับมรดกแทนที่ ต้องเป็นผู้สืบสันดานโดยตรงของทายาทผู้ถึงแก่ความตายก่อนเจ้ามรดก หรือถูกกำจัดมิให้รับมรดกฐานเป็นผู้ไม่สมควร หรือถูกตัดมิให้รับมรดก เนื่องจากกฎหมายประสงค์ให้เป็นไปตามหลักการรักษาทรัพย์มรดกให้ตกแก่ทายาทโดยสายเลือดของเจ้ามรดก⁶

ตามประมวลกฎหมายแพ่งฝรั่งเศสแต่เดิมกำหนดให้การเข้ารับมรดกแทนที่ใช้นเฉพาะกับกรณีทายาทถึงแก่ความตาย หรือตกเป็นคนสาบสูญก่อนเจ้ามรดกถึงแก่ความตายเท่านั้น เนื่องจากแนวคิดเดิมมีหลักว่าบุคคลจะสามารถเข้ารับมรดกแทนที่ผู้ถึงแก่ความตายแล้วเท่านั้น แต่ไม่อาจเข้ารับมรดกแทนที่ผู้ที่ยังมีชีวิตอยู่ได้ อย่างไรก็ตามได้มีการแก้ไขกฎหมายในปี ค.ศ. 2001 ให้การรับมรดกแทนที่ขยายมาซึ่งกรณีที่ทายาทถูกกำจัดมิให้รับมรดกในฐานะเป็นผู้ไม่สมควรด้วยตามมาตรา 729-1⁷ นอกจากนี้ การที่ประมวลกฎหมายแพ่งฝรั่งเศส มาตรา 729-1 แก้ไขเป็นวงหลักว่า “ผู้สืบสันดานของทายาทที่ถูกกำจัดมิให้รับมรดกอาจไม่ได้รับผลร้ายจากความผิดของบิดามารดาของตน โดยได้รับสิทธิในการรับมรดกของเจ้ามรดกมาจากการสืบสิทธิโดยสิทธิของตนเอง หรือจากการรับมรดกแทนที่”⁸ แสดงให้เห็นว่า ช่วงเวลาแห่งการถูกกำจัดมิให้รับมรดกมิใช่สาระสำคัญ หรือเงื่อนไขของการเข้ารับมรดกแทนที่แต่อย่างใด กล่าวคือ ไม่ว่าทายาทผู้มีสิทธิได้รับมรดกแต่เดิมนั้นจะถูกกำจัดมิให้รับมรดกในเวลาก่อนหรือภายหลังเจ้ามรดกถึงแก่ความตายก็ตาม ผู้สืบสันดานของทายาทผู้นั้นย่อมมีสิทธิเข้ารับมรดกแทนที่ได้ทั้งสิ้น จากมาตราดังกล่าวประกอบกับการจัดลำดับทายาทโดยธรรมตามกฎหมายฝรั่งเศส ซึ่งจัดลำดับทายาทต่างจากกฎหมายไทยทำให้ไม่ต้องจำกัดประเภททายาทโดยธรรมที่กฎหมายอนุญาตให้มีการรับมรดกแทนที่⁹ และผู้รับมรดกแทนที่ ต้องเป็นผู้สืบสันดานโดยตรงของทายาทที่ตาย หรือถูกกำจัดมิให้รับมรดก¹⁰

ส่วนในประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมัน การรับมรดกแทนที่ใช้นบังคับกับกรณีที่ทายาทโดยธรรมผู้มีสิทธิได้รับมรดกถึงแก่ความตาย และกรณีที่ทายาทโดยธรรมที่เป็นญาติถูกกำจัดมิให้รับมรดกฐานเป็นผู้ไม่สมควร ส่วนทายาทโดยธรรมที่เป็นคู่สมรส หรือผู้รับพินัยกรรมกฎหมายมิได้กำหนดให้มีการรับมรดกแทนที่ โดยกฎหมายเยอรมันมิได้วางเงื่อนไขของการรับมรดกแทนที่ไว้ว่าจะต้องเป็นกรณีที่ทายาทโดยธรรมถูกกำจัดมิให้รับมรดกก่อนหรือภายหลังเจ้ามรดกถึงแก่ความตายจึงใช้นบังคับได้กับทั้งสองกรณี ประเภททายาทโดยธรรมที่กฎหมายอนุญาตให้มีการรับมรดกแทนที่ คือ ทายาทโดยธรรมลำดับที่ 1-3¹¹ อันได้แก่ ผู้สืบสันดาน¹² บิดา และมารดา¹³ และปู่ ย่า ตา ยาย¹⁴ และผู้สืบ

⁴ The Civil Code Of Japan (1896) Article 995

⁵ The Civil Code Of Japan (1962) Article 887

⁶ พรชัย สุนทรพันธุ์, “ปัญหาเกี่ยวกับการรับมรดกแทนที่,” *วารสารเกษมบัณฑิต*, เล่มที่ 2, ปีที่ 17, น.10-11 (กรกฎาคม-ธันวาคม 2559).

⁷ The Civil Code Of France (1962) Article 729-1

⁸ David W. Gruning, “France Civil Code (consolidated version of May 19, 2013),” สืบค้นเมื่อวันที่ 4 กรกฎาคม 2561, จาก http://www.wipo.int/wipolex/en/text.jsp?file_id=450530

⁹ พรชัย สุนทรพันธุ์, *อ่าวแล้ว เชิงอรรถที่ 3*, น.75-77.

¹⁰ The Civil Code Of France (1962) Article 752

¹¹ พรชัย สุนทรพันธุ์, *อ่าวแล้ว เชิงอรรถที่ 3*, น.86-88.

¹² German Civil Code Section 1924

สันดานที่จะเข้ารับมรดกแทนที่ได้ต้องเป็นผู้สืบสันดานโดยตรงตามสายโลหิตของทายาทที่ตาย หรือถูกกำจัดมิให้รับมรดก นอกจากนี้ในกรณีที่เป็นกรณีสืบมรดกแทนที่ทายาทโดยธรรมซึ่งถึงแก่ความตายนั้นกฎหมายกำหนดหลักเกณฑ์ว่าสามารถมีการมรดกแทนที่ในกรณีทายาทโดยธรรมผู้มีสิทธิได้รับมรดกถึงแก่ความตายพร้อมกับเจ้ามรดกได้ด้วย¹⁵ ส่วนกรณีการรับมรดกแทนที่ทายาทโดยธรรมผู้ถูกกำจัดมิให้รับมรดกฐานเป็นผู้ไม่สมควรนั้น กฎหมายเยอรมนีบัญญัติให้กระทำได้โดยใช้สิทธิทางศาล และต้องมีคำพิพากษาศาลอันถึงที่สุดสั่งเพิกถอนสิทธิในการรับมรดกของทายาทผู้ถูกกำจัดเสมือนทายาทนั้นไม่มีชีวิตอยู่ในเวลาที่มีการตกทอดทรัพย์สินมรดก และให้ทายาทผู้มีสิทธิได้รับมรดกหากบุคคลนั้นไม่มีชีวิตอยู่ได้ไปซึ่งสิทธิในการรับมรดกแทนบุคคลดังกล่าว¹⁶

2. การสืบมรดกในกฎหมายไทย

ในประมวลกฎหมายแพ่ง และพาณิชย์ของไทยการสืบมรดกปรากฏอยู่ในมาตรา 1607 ใช้บังคับกับกรณีที่ทายาทถูกกำจัดมิให้รับมรดก โดยกฎหมายให้ผู้สืบสันดานของทายาทนั้นสืบมรดกต่อไปได้เหมือนหนึ่งว่าทายาทนั้นตายแล้ว และในมาตรา 1615 วรรคสอง ใช้บังคับกับกรณีที่ทายาทโดยธรรมสละมรดก กฎหมายให้ผู้สืบสันดานของทายาทนั้นสืบมรดกได้ตามสิทธิของตน “สืบมรดก” น่าจะหมายถึง การเข้ารับมรดกของผู้สืบสันดานของทายาทที่มีสิทธิในมรดกของเจ้ามรดก แต่เสียสิทธินั้นไปเพราะถูกกำจัดมิให้รับมรดก หรือสละมรดกภายหลังที่เจ้ามรดกถึงแก่ความตาย¹⁷ เนื่องจากการถูกกำจัดมิให้รับมรดกกับการสละมรดกนั้นเป็นเหตุที่เกิดจากการกระทำ หรือความประสงค์ของทายาทผู้มีสิทธิรับมรดกเองไม่เกี่ยวกับเจตนาของเจ้ามรดก กฎหมายประสงคิให้การกระทำของทายาทนั้นเป็นเรื่องเฉพาะตัวไม่มีผลกระทบต่อผู้สืบสันดาน¹⁸ ในบทความนี้จะกล่าวถึงเฉพาะการสืบมรดกตามมาตรา 1607

การสืบมรดกตามมาตรา 1607 มิได้มีการกำหนดรายละเอียดและหลักการสืบมรดกไว้แต่อย่างใดเห็นได้จากการที่บทบัญญัติกำหนดไว้แต่เพียงว่าให้ผู้สืบสันดานของบุคคลเหล่านั้นสืบมรดกต่อไปได้เท่านั้น แตกต่างกับการรับมรดกแทนที่ที่มีการกำหนดหลักการ และรายละเอียดต่าง ๆ ไว้อย่างชัดเจนตามมาตรา 1639 ถึงมาตรา 1645 อย่างไรก็ตามลักษณะการสืบมรดกตามมาตรา 1607 นั้นยังมีลักษณะที่เหมือนกับการรับมรดกแทนที่ตามมาตรา 1639 เนื่องจากเป็นเรื่องผู้สืบสันดานเข้ารับมรดกแทนผู้บุพการีที่เสียสิทธิรับมรดก เช่นเดียวกันแม้การรับมรดกแทนที่นั้นมรดกจะยังไม่เคยตกได้แก่บุพการีเลย เพราะได้ตาย หรือถูกกำจัดมิให้รับมรดกไปเสียก่อนเจ้ามรดกตาย ส่วนในเรื่องการสืบมรดกนั้นมรดกได้ตกทอดมายังทายาทแล้วแต่ทายาทเสียสิทธิในการรับมรดกในภายหลังแต่เมื่อบทบัญญัติดังกล่าวนี้ให้ถูกกำจัดมิให้รับมรดกและการนั้นมีผลย้อนหลังไปถึงเวลาที่เจ้ามรดกตายยอมทำให้มรดกไม่เคยตกทอดไปยังทายาทที่ถูกกำจัดมิให้รับมรดกเช่นเดียวกับการรับมรดกแทนที่ ดังนั้น ผลท้ายที่สุดผู้สืบสันดานต่างก็เป็นผู้ได้รับมรดกแทนที่นับตั้งแต่เจ้ามรดกตายเหมือนกัน ทั้งกรณีการสืบมรดกและการรับมรดกแทนที่¹⁹

ผลของการที่มีได้กำหนดถึงรายละเอียดหลักการของการสืบมรดกดังกล่าวทำให้เกิดการตีความ เพื่อบังคับใช้มาตรา 1607 ที่ไม่เหมือนกัน ประกอบกับปัญหาที่ว่าสาเหตุของการรับมรดกแทนที่และการสืบมรดกนั้นมาจากกรณีที่ทายาทถูกกำจัดมิให้รับมรดกเช่นเดียวกันจะทำให้การสืบมรดกต้องอยู่ภายใต้หลักเกณฑ์เดียวกันกับการรับมรดกแทนที่หรือไม่ เนื่องจากในเรื่องการรับมรดกแทนที่ใช้แก่กรณีที่ทายาทผู้มีสิทธิได้รับมรดกถูกกำจัดมิให้รับมรดกก่อน

¹³ German Civil Code Section 1925

¹⁴ German Civil Code Section 1926

¹⁵ German Civil Code Section 1924-1929

¹⁶ German Civil Code Section 2339

¹⁷ วรุฒิ เทพทอง, “สืบมรดก หรือ รับมรดกแทนที่,” *บทบัญญัติ*, เล่มที่ 62, น.201-203 (ธันวาคม 2549).

¹⁸ ศิริศักดิ์ สุภมนตรี, “การรับมรดกแทนที่,” (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2524), น.120.

¹⁹ กฤษณา กนกกุลชัย, “ปัญหาการตีความกฎหมายในการรับมรดกแทนที่ : ศึกษากรณีการบังคับใช้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 1639,” (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ปริธี พนมยงค์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, 2557), น.107.

เจ้ามรดกถึงแก่ความตายเท่านั้น ดังนั้น หากทายาทผู้มีสิทธิได้รับมรดกถูกกำจัดมิให้รับมรดกภายหลังเจ้ามรดกถึงแก่ความตายแล้วก็ไม่อาจปรับบทมาตรา 1639 ให้เข้าแก่กรณีได้ จึงมีการพยายามให้ความเห็นทางวิชาการว่ากรณีดังกล่าวสามารถปรับเข้ากับบทบัญญัติมาตรา 1607 ได้เพราะบทบัญญัติมาตรา 1607 มิได้วางเงื่อนไขไว้เช่นเดียวกับบทบัญญัติมาตรา 1639 ว่าต้องเป็นกรณีที่ถูกกำจัดมิให้รับมรดกก่อนเจ้ามรดกถึงแก่ความตายเท่านั้นจึงสามารถใช้กับกรณีที่ทายาทถูกกำจัดมิให้รับมรดกภายหลังเจ้ามรดกถึงแก่ความตายได้ ปัญหาดังกล่าวทำให้ความเห็นของนักกฎหมายแบ่งออกเป็น 2 แนวทาง และศาลฎีกาตีความเห็นด้วยกับความเห็นแรก

ความเห็นแรกมีความเห็นว่า มาตรา 1607 ไม่อยู่ภายใต้มาตรา 1639 นั้น มีความเห็นว่าการสืบมรดกตามมาตรา 1607 กับ การรับมรดกแทนที่ตามมาตรา 1639 นั้น กฎหมายเขียนแยกกันไว้คนละลักษณะกัน แสดงว่าต้องการให้มีผลบังคับใช้แตกต่างกัน²⁰ การรับมรดกแทนที่จะต้องเป็นกรณีที่เกิดก่อนเจ้ามรดกตาย เพราะสิทธิในการรับมรดกจะมีได้แต่ในเวลาที่ยังมีชีวิตอยู่ ถ้าในเวลาเจ้ามรดกตาย ไม่มีสิทธิรับมรดกแล้ว มรดกก็ตกแก่ผู้มีสิทธิรับมรดกคนอื่น จะมารับมรดกแทนที่กันภายหลังไม่ได้ แม้เหตุแห่งการกระทำที่ทำให้ทายาทถูกกำจัดก่อนเจ้ามรดกถึงแก่ความตายนั้นจะมีความรุนแรงมากกว่าเหตุที่ทำให้ถูกกำจัดหลังเจ้ามรดกตายก็ตาม ฉะนั้น หากจะให้ผู้สืบสันดานของผู้ถูกกำจัดรับมรดกในส่วนของทายาทผู้ถูกกำจัดภายหลังเจ้ามรดกตายแล้วก็ตาม จำเป็นต้องบัญญัติข้อความดังที่ระบุในมาตรา 1607²¹ กล่าวคือ หากทายาทถูกกำจัดมิให้รับมรดกก่อนเจ้ามรดกตายสิทธิของผู้สืบสันดานของทายาทนั้นก็ต้องเป็นไปตามมาตรา 1639 ในเรื่องการรับมรดกแทนที่ แต่ถ้าถูกกำจัดมิให้รับมรดกภายหลังที่มรดกตกทอดมายังทายาทคนที่ถูกกำจัดแล้วก็เป็นเรื่องมาตรา 1607²² หากไม่มีบทบัญญัติมาตรา 1607 ให้ผู้สืบสันดานของบุคคลที่ถูกกำจัดมิให้รับมรดกภายหลังเจ้ามรดกตายบัญญัติรองรับมรดกส่วนของผู้สืบสันดานของผู้ถูกกำจัดมิให้รับมรดกภายหลังเจ้ามรดกตายย่อมตกไปยังทายาทอื่นหรือแผ่นดินแล้วแต่กรณี²³ สอดคล้องกับความเห็นของศาลฎีกาในคำพิพากษาฎีกาที่ 478/2539 ที่ตีความว่ากรณีที่ทายาทถูกกำจัดมิให้รับมรดกภายหลังเจ้ามรดกถึงแก่ความตายแล้วนั้น ถือเป็นกรณีนอกขอบเขตของบทบัญญัติมาตรา 1639 แต่สามารถปรับเข้ากับบทบัญญัติมาตรา 1607 ซึ่งเป็นเรื่องการสืบมรดกได้เนื่องจากมาตรา 1607 มีความเป็นเอกเทศต่างหากจากหมวดว่าด้วยการรับมรดกแทนที่กันอย่างสิ้นเชิง²⁴

ความเห็นของนักกฎหมายฝ่ายที่สองมีความเห็นว่ามาตรา 1607 อยู่ภายใต้มาตรา 1639 นั้นมีความเห็นว่าการสืบมรดกต้องอาศัยเรื่องการรับมรดกแทนที่ และใช้เฉพาะกรณีถูกกำจัดก่อนเจ้ามรดกถึงแก่ความตายเท่านั้น ฉะนั้น การถูกกำจัดภายหลังเจ้ามรดกตายจึงรับมรดกแทนที่กันไม่ได้ และจะสืบมรดกโดยวิธีอื่นก็ได้เพราะไม่มีกฎหมายบัญญัติไว้²⁵ ประกอบกับการรับมรดกแทนที่มีมาตรา 1639 บัญญัติไว้โดยเฉพาะ ดังนั้น มาตรา 1607 ซึ่งบัญญัติไว้ก่อนจึงต้องอยู่ภายใต้บังคับมาตรา 1639²⁶ โดยเปรียบเทียบการกำจัดว่าเหมือนกับความตายเท่านั้นและเมื่อถือว่าทายาททั้งหมดสิทธิรับมรดกเพราะถูกกำจัดเหมือนกับทายาทนั้นตายแล้วการถูกกำจัดจะเกิดขึ้นเมื่อไหร่ก็ตามก็ไม่อาจถือว่าทายาทนั้นยังมีชีวิตอยู่ในเวลาที่เจ้ามรดกตายได้อย่างชัดที่สุดต้องถือว่าตายพร้อมกับเจ้ามรดกซึ่งผู้สืบสันดานอาจรับมรดก

²⁰ โสิต สุตานันท์, “การสืบมรดกกับการรับมรดกแทนที่กัน,” สืบค้นเมื่อวันที่ 1 กรกฎาคม 2561, จาก https://buddhismlaw.blogspot.com/2012/01/blog-post_3345.html?m=1

²¹ สอาด นาวิเจริญ, คำบรรยายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 6 ว่าด้วย มรดก, พิมพ์ครั้งที่ 1 (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์นิติบรรณาการ, 2517), น.51.

²² บวรศักดิ์ อูวรรณโณ, คำอธิบายกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วย มรดก, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2548), น.92-93.

²³ กิริติ กาญจนรินทร์, “การสืบมรดกตาม ป.พ.พ. มาตรา 1607,” อุลพาห, เล่มที่ 2, ปีที่ 55, น.57-59 (พฤษภาคม - สิงหาคม 2551).

²⁴ พรชัย สุนทรพันธุ์, อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 3, น.93-94.

²⁵ โชค จารุจินดา, คำบรรยาย ลักษณะมรดก, พิมพ์ครั้งที่ 1 (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์อักษรไทย, 2519), น.66.

²⁶ อัมพร ณ ตะกั่วทุ่ง, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วยมรดก, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์นิติบรรณาการ, 2539), น.39.

แทนที่ได้ หาใช่ว่ามาตรา 1607 เป็นบทที่กำหนดสิทธิรับมรดกของผู้สืบสันดานของทายาทที่ถูกกำจัดมิให้รับมรดกภายหลังเจ้ามรดกตายไม่²⁷

อนึ่ง รศ.ดร.พินัย ฦ นคร ได้ให้ความเห็นที่เป็นประโยชน์แก่ผู้สืบสันดานของทายาทที่ถูกกำจัดหลังเจ้ามรดกถึงแก่ความตายและไม่มีปัญหาในเรื่องการบังคับใช้และการตีความมาตรา 1607 ว่า กรณีถูกกำจัดมิให้รับมรดกก่อนเจ้ามรดกตายต้องนำหลักการรับมรดกแทนที่มาตรา 1639 มาปรับใช้โดยตรง ส่วนกรณีที่ทายาทถูกกำจัดมิให้รับมรดกภายหลังเจ้ามรดกตาย เป็นกรณีที่ต้องนำมาตรา 1607 มาปรับใช้ เพราะมาตรา 1607 บัญญัติขึ้นเพื่อรองรับการถูกกำจัดมิให้รับมรดกหลังเจ้ามรดกตาย แต่บทบัญญัติดังกล่าวไม่น่าเป็นบัญญัติเอกเทศที่ไม่อยู่ภายใต้บทบัญญัติเรื่องการรับมรดกแทนที่เพราะถ้าถือเช่นนั้นก็เป็นเรื่องที่น่าเข้าใจได้ยากว่าเหตุใดผลทางกฎหมายจึงแตกต่างกันระหว่างการถูกกำจัดมิให้รับมรดกก่อนเจ้ามรดกตายและการถูกกำจัดมิให้รับมรดกภายหลังเจ้ามรดกตาย กฎหมายก็น่าจะประสงค์ให้การสืบมรดกอยู่ภายใต้หลักเกณฑ์เรื่องการรับมรดกแทนที่ ดังนั้นมาตรา 1607 จึงเป็นเพียงตัวเชื่อมโยงไปยังมาตรา 1639²⁸

อย่างไรก็ดีเนื่องจากมาตรา 1607 นั้นวางหลักไว้อย่างกว้าง ๆ โดยสังเขป จึงอาจก่อให้เกิดปัญหาในการตีความในทางปฏิบัติได้หลายกรณีด้วยกันดังนี้

(1) กรณีที่ทายาทถูกกำจัดมิให้รับมรดกภายหลังเจ้ามรดกถึงแก่ความตาย บุตรบุญธรรมของทายาทผู้นั้นก็อาจเข้าสืบมรดกได้

(2) หากทายาทโดยธรรมตามมาตรา 1629 (2) หรือ (5) ถูกกำจัดมิให้รับมรดกภายหลังเจ้ามรดกตายแล้ว อาจตีความว่าให้ผู้สืบสันดานของทายาทนั้นเข้าสืบมรดกได้รวมถึงกรณีที่ทายาทโดยธรรมที่ถูกกำจัดมิให้รับมรดกหลังเจ้ามรดกตายนั้นเป็นทายาทโดยธรรมประเภทคู่สมรสด้วย

(3) อาจเกิดผลทำให้มีการสืบมรดกในกรณีที่ทายาทผู้รับพินัยกรรมถูกกำจัดมิให้รับมรดกภายหลังเจ้ามรดกตายได้²⁹

3. บทวิเคราะห์เปรียบเทียบการรับมรดกแทนที่และการสืบมรดกในกฎหมายไทยและกฎหมายต่างประเทศ

ในกฎหมายไทยมีความเชื่อมโยงของการรับมรดกแทนที่ และการสืบมรดกคือเป็นผลที่เกิดมาจากการที่ทายาทผู้มีสิทธิรับมรดกนั้นถูกกำจัดมิให้รับมรดกเหมือนกันเพียงแต่ในกฎหมายไทยนั้นมีการระบุเวลาในการถูกกำจัดเป็นเงื่อนไขในการรับมรดกแทนที่³⁰ การรับมรดกแทนที่นั้นเป็นบทบัญญัติเฉพาะ ดังนั้นเรื่องการสืบมรดก ซึ่งเป็นบทบัญญัติทั่วไป จึงต้องอยู่ภายใต้บังคับของมาตรา 1639 นอกจากนี้ เพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม และไม่ก่อให้เกิดปัญหาการตีความตามมาประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1607 ควรเป็นมาตราที่ใช้กับกรณีถูกกำจัดหลังเจ้ามรดกถึงแก่ความตาย³¹ มาตรา 1607 จึงเป็นเพียงตัวเชื่อมโยงไปยังมาตรา 1639 และเมื่อเป็นกรณีที่ถูกลอยกลับมาয়มาตรา 1639 ก็ย่อมหมายความว่าต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์อื่นซึ่งกำหนดเกี่ยวกับการการรับมรดกแทนที่ด้วย³² จึงจะทำให้ผู้สืบสันดานของทายาทที่ถูกกำจัดทั้งก่อนและหลังเจ้ามรดกตายมีผลแตกต่างกัน ประกอบกับการศึกษากฎหมายต่างประเทศอันได้แก่ประเทศญี่ปุ่น ประเทศฝรั่งเศส และประเทศเยอรมันพบว่าไม่มีการนำระยะเวลาในการถูกกำจัดของทายาทมาเป็นสาระสำคัญที่ส่งผลต่อการรับมรดกแทนที่ของผู้สืบสันดาน ซึ่งเป็นการบัญญัติที่

²⁷ เปรียบ หุตางกูร, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วยมรดก, พิมพ์ครั้งที่ 15 (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เดือนตุลา, 2560), น.69.

²⁸ พินัย ฦ นคร, กฎหมายลักษณะมรดก, พิมพ์ครั้งที่ 4 (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เดือนตุลาคม, 2558), น.225-234.

²⁹ พรชัย สุนทรพันธุ์, อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 6, น.9-10.

³⁰ สอาด นาวิเจริญ, อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 21, น.32-33.

³¹ พินัย ฦ นคร, อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 28, น.225.

³² เพ็ญอ้าง, น.234.

สร้างความยุติธรรมแก่ผู้สืบสันดานของทายาทที่ถูกกำจัด อีกทั้งยังไม่ทำให้เกิดปัญหาการตีความและการบังคับใช้ตามมาเนื่องจากกฎหมายได้บัญญัติไว้ชัดเจนและครอบคลุมกรณีที่น่าจะเกิดปัญหา³³

ผู้เขียนจึงมีความเห็นว่า มาตรา 1607 มีข้อบกพร่องที่เป็นการแยกต่างหากจากเรื่องการรับมรดกแทนที่ แต่เป็นบทบัญญัติที่ใช้บังคับกับกรณีที่ทายาทถูกกำจัดหลังเจ้ามรดกถึงแก่ความตาย ส่วนหลักเกณฑ์ และวิธีการใช้บังคับยังเป็นไปตามภายใต้หลักเกณฑ์เรื่องการรับมรดกแทนที่ตามมาตรา 1639

กฎหมายไทยได้บัญญัติลำดับชั้นทายาทโดยธรรมประเภทญาติของเจ้ามรดกไว้ในประมวลกฎหมายแพ่ง และพาณิชย์มาตรา 1629 โดยแบ่งทายาทโดยธรรมออกเป็น 6 ลำดับและแต่ละลำดับมีสิทธิได้รับมรดกก่อนหลังเรียงตามลำดับไปโดยคำนึงถึงความเป็นญาติสนิทและญาติห่างในระหว่างเจ้ามรดกกับญาติที่จะได้รับมรดกเป็นหลัก³⁴ หากตีความให้ทายาทโดยธรรมตาม 1629(2),(5) เป็นทายาทที่ถูกกำจัดได้และให้ผู้สืบสันดานของทายาทนั้นสืบมรดกได้ย่อมเกิดผลที่ขัดต่อเจตนารมณ์ของกฎหมาย เพราะกฎหมายย่อมไม่ประสงค์จะให้ทายาท ซึ่งมีสิทธิรับมรดกในฐานะทายาทโดยธรรมอยู่แล้วสามารถมีสิทธิรับมรดกแทนที่ทายาทโดยธรรมที่ถูกกำจัดผู้เป็นทายาทที่อยู่ในลำดับก่อนหน้าตนได้³⁵ ทายาทโดยธรรมประเภทคู่สมรสก็เป็นทายาทโดยธรรมประเภทหนึ่ง แต่หากคู่สมรสตายไปก่อนเจ้ามรดกตาย สิทธิในการรับมรดกส่วนนั้นก็หมดไปไม่มีการแบ่งให้ผู้สืบสันดานของคู่สมรสนั้นแต่อย่างใด เมื่อพิจารณามาตรา 1607 ที่ให้สืบมรดกต่อไปเหมือนบุคคลนั้นตายไปแล้ว กรณีคู่สมรสถูกกำจัดมิให้รับมรดกก็ถือว่าคู่สมรสตายไปแล้วจึงมีควรวอยู่ในความหมายของการเป็นทายาทที่ถูกกำจัดที่จะทำให้ผู้สืบสันดานของทายาทนั้นมีสิทธิสืบมรดก³⁶ ส่วนผู้รับพินัยกรรม คือ ทายาทที่มีสิทธิรับมรดกตามพินัยกรรมซึ่งเจ้ามรดกได้ระบุชื่อไว้ให้ผู้รับพินัยกรรม ในกรณีที่ผู้รับพินัยกรรมถูกกำจัดมิให้รับมรดกหลังเจ้ามรดกตายนั้น มาตรา 1607 ให้ถือเสมือนว่าทายาทที่ถูกกำจัดมิให้รับมรดกได้ตายไปแล้วมีผลตามมาตรา 1698 (1) คือ ข้อกำหนดพินัยกรรมที่ให้ประโยชน์แก่ผู้รับพินัยกรรมเป็นอันตกไปโดยความตายของผู้รับพินัยกรรมที่ถือเสมือนว่าตายก่อนผู้ทำพินัยกรรม ดังนั้น ผู้รับพินัยกรรมจึงมีควรวอยู่ในความหมายของการเป็นทายาทผู้ถูกกำจัดตามมาตรา 1607³⁷ ประกอบกับการศึกษากฎหมายต่างประเทศพบว่าทั้งสามประเทศล้วนแต่ระบุชัดเจนว่าใครเป็นทายาทที่ถูกกำจัดมิให้รับมรดกได้บ้าง ซึ่งปรากฏว่าเป็นทายาทโดยธรรมเท่านั้น แม้จะมีความแตกต่างกันบ้างในเรื่องลำดับของทายาทโดยธรรม และเรื่องทายาทโดยธรรมลำดับใดบ้างที่สามารถรับมรดกแทนที่กันได้ แต่สิ่งที่เหมือนกันคือคือ ทายาทที่ถูกกำจัดซึ่งผู้สืบสันดานของทายาทนั้นสามารถรับมรดกแทนที่ได้นั้น ไม่หมายความรวมถึงทายาทโดยธรรมประเภทคู่สมรสและผู้รับพินัยกรรม

ผู้เขียนจึงมีความเห็นว่าทายาทผู้ถูกกำจัดมิให้รับมรดกต้องเป็นทายาทโดยธรรมตามมาตรา 1629 (1) (3) (4) และ (6) เท่านั้น มิรวมถึงทายาทโดยธรรมตามมาตรา 1629 (2) และ (5) ทายาทโดยธรรมที่เป็นคู่สมรส และผู้รับพินัยกรรม

กฎหมายไทยบัญญัติให้ผู้สืบสันดานโดยตรงตามสายโลหิตเท่านั้นที่มีสิทธิรับมรดกแทนที่ได้เนื่องจากเจตนารมณ์ของกฎหมาย คือ มุ่งหมายให้เป็นสิทธิของหลานหรือเหลนที่มีความสัมพันธ์ในทางสายโลหิตเพื่อสืบมรดกของวงศ์ตระกูลต่อไป³⁸ ประกอบกับการศึกษากฎหมายต่างประเทศพบว่ากฎหมายต่างประเทศเหล่านี้ล้วนกำหนดอย่างชัดเจนว่าผู้สืบสันดานที่สามารถรับมรดกแทนที่ทายาทผู้ถูกกำจัดได้จะต้องเป็นผู้สืบสันดานโดยตรงของทายาทนั้น ตามหลักการรักษาทรัพย์มรดกให้ตกทอดแก่ผู้สืบสายโลหิตที่แท้จริง เพราะผู้สืบสันดานโดยตรงของทายาทที่ถูกกำจัดย่อมมีความเกี่ยวพันกับเจ้ามรดกด้วย และเป็นผู้สืบสันดานของเจ้ามรดกด้วยเช่นกัน

³³ พรชัย สุนทรพันธุ์, *อ้างแล้ว* *เชิงอรรถที่ 3*, น.66-67.

³⁴ เปรียบ หุตางกูร, *อ้างแล้ว* *เชิงอรรถที่ 27*, น.49-50.

³⁵ กิรติ กาญจนรินทร์, *คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 6, พิมพ์ครั้งที่ 3* (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ กรุงเทพฯ พับลิชชิ่ง, 2560), น.57.

³⁶ *เพ็ญอ่าง*, น.124.

³⁷ เปรียบ หุตางกูร, *อ้างแล้ว* *เชิงอรรถที่ 27*, น.227.

³⁸ พินัย ญ นคร, *อ้างแล้ว* *เชิงอรรถที่ 28*, น.163-164.

ผู้เขียนจึงมีความเห็นว่า ผู้สืบสันดานของทายาทที่ถูกกำจัดซึ่งสามารถสืบมรดกได้ต้องเป็นผู้สืบสันดานโดยตรงตามสายโลหิตของทายาทนั้นไม่รวมถึงบุตรบุญธรรม เนื่องจากมาตรา 1607 อยู่ภายใต้หลักเกณฑ์เดียวกันกับเรื่องการรับมรดกแทนที่ตามมาตรา 1639

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาพบว่า การสืบมรดกควรอยู่ภายใต้หลักเกณฑ์ของการรับมรดกแทนที่ ซึ่งไม่ตรงกับความเห็นของศาลฎีกา แต่เป็นความเห็นที่ทำให้ผลของการที่ผู้สืบสันดานของทายาทที่ถูกกำจัดก่อนเจ้ามรดกตาย และถูกกำจัดหลังเจ้ามรดกตายสามารถเข้ารับมรดกแทนที่ หรือสืบมรดกของทายาทนั้นได้โดยมีผลไปในทิศทางเดียวกัน จากกรณีปัญหาการตีความความหมายของทายาทผู้ถูกกำจัดนั้น ควรหมายความถึงทายาทโดยธรรมตามมาตรา 1629 (1), (3), (4), (6) เท่านั้น ไม่รวมถึงทายาทโดยธรรมตามมาตรา 1629 (2) และ (5) ทายาทโดยธรรมที่เป็นคู่สมรส และผู้รับพินัยกรรม ภายใต้หลักเกณฑ์เดียวกับการรับมรดกแทนที่ ซึ่งจะก่อให้เกิดสอดคล้องกับกฎหมายต่างประเทศประกอบกับกฎหมายไทยเรื่องลำดับของทายาทโดยธรรม และความหมายการตีความความหมายของผู้สืบสันดานของทายาทผู้ถูกกำจัดควรหมายความถึงผู้สืบสันดานโดยตรงตามสายโลหิตเท่านั้น ไม่ควรหมายความรวมถึงบุตรบุญธรรมด้วย เพราะจะทำให้เกิดผลที่แปลกแตกต่างกันของการรับมรดกแทนที่ และการสืบมรดกซึ่งล้วนมีสาเหตุมาจากการที่ทายาทถูกกำจัดเพียงแต่ต่างกันที่เวลาในการถูกกำจัดว่าเกิดก่อนเจ้ามรดกตาย หรือหลังเจ้ามรดกตายว่าเหตุใดจึงมีผลที่ต่างกันอย่างสิ้นเชิง

ผู้เขียนจึงมีความเห็นว่า เพื่อให้เกิดความชัดเจนและเป็นไปในแนวทางเดียวกันทั้งในด้านการตีความ และการบังคับใช้ควรจะมีการยกเลิกประมวลกฎหมายแพ่ง และพาณิชย์มาตรา 1607 และแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่ง และพาณิชย์ มาตรา 1639 โดยตัดหรือเติมข้อความประการใดประการหนึ่ง ดังต่อไปนี้

1. ทำการแก้ไขมาตรา 1639 โดยตัดคำว่า “ก่อนเจ้ามรดกตาย” ออกไปเหมือนกฎหมายญี่ปุ่น ซึ่งได้แก้ไขโดยการยกเลิกคำว่า “เสียสิทธิในการรับมรดกก่อนเจ้ามรดกถึงแก่ความตาย” ออก กล่าวคือ ไม่ว่าทายาทที่มีสิทธิรับมรดกจะถูกกำจัดมิให้รับมรดกก่อน หรือหลังเจ้ามรดกถึงแก่ความตาย ผู้สืบสันดานโดยตรงของทายาทนั้นสามารถเข้ารับมรดกแทนที่ได้ทั้งสองกรณี และเติมคำว่า “ก่อนเจ้ามรดก” หลังคำว่า “ถึงแก่ความตาย” ด้วย เนื่องจากมาตรานี้ต้องใช้กับกรณีที่ทายาทตายก่อนเจ้ามรดกเท่านั้น ไม่สามารถมีการรับมรดกแทนที่กันในกรณีที่ทายาทตายหลังเจ้ามรดกได้เนื่องจากมรดกย่อมตกทอดแก่ทายาทแล้วในทันทีที่เจ้ามรดกตาย หรือ

2. ทำการแก้ไขมาตรา 1639 โดยเปลี่ยนจากคำว่า “ถูกกำจัดมิให้รับมรดกก่อนเจ้ามรดกตาย” เป็น “ถูกกำจัดมิให้รับมรดก ทั้งในกรณีก่อน และหลังเจ้ามรดกตาย” เพื่อให้เกิดความชัดเจนเป็นลายลักษณ์อักษรว่ามาตรานี้ใช้บังคับกับทั้งกรณีที่ทายาทถูกกำจัดก่อนเจ้ามรดกถึงแก่ความตาย และถูกกำจัดหลังเจ้ามรดกถึงแก่ความตาย และเติมคำว่า “ก่อนเจ้ามรดก” หลังคำว่า “ถึงแก่ความตาย” ด้วย เนื่องจากมาตรานี้ต้องใช้กับกรณีที่ทายาทตายก่อนเจ้ามรดกเท่านั้น ไม่สามารถมีการรับมรดกแทนที่กันในกรณีที่ทายาทตายหลังเจ้ามรดกได้เนื่องจากมรดกย่อมตกทอดแก่ทายาทแล้วในทันทีที่เจ้ามรดกตาย

บรรณานุกรม

หนังสือ

กีรติ กาญจนรินทร์. คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 6. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์
กรุงสยาม พับลิชชิ่ง, 2560.

โชค จารุจินดา. คำบรรยาย ลักษณะมรดก. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ อักษรไทย, 2519.

บวรศักดิ์ อุวรรณโณ. คำอธิบายกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยมรดก. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์
นิติธรรม, 2548.

พินัย ณ นคร. กฎหมายลักษณะมรดก. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เดือนตุลาคม, 2558.

พรชัย สุนทรพันธุ์. คำอธิบายกฎหมายลักษณะมรดก. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพมหานคร : บริษัท กรุงสยาม พับลิชชิ่ง
จำกัด, 2558.

เพรียบ หุตางกูร. คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยมรดก. พิมพ์ครั้งที่ 15. กรุงเทพมหานคร :
โรงพิมพ์เดือนตุลา, 2560.

สอาด นาวิเจริญ. คำบรรยายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 6 ว่าด้วย มรดก. พิมพ์ครั้งที่ 1.
กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์นิติบรรณาการ, 2517.

อัมพร ณ ตะกั่วทุ่ง. คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยมรดก. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์นิติ
บรรณาการ, 2539.

อาจารย์ มีอินทร์เกิด มีสิทธิ์. คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 6 ว่าด้วยมรดก. พิมพ์ครั้งที่ 1.
กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2557.

พรชัย สุนทรพันธุ์. “ปัญหาเกี่ยวกับการรับมรดกแทนที่.” รายงานการวิจัย ลิขสิทธิ์ของ มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ, 2559.

วิทยานิพนธ์

กฤษฎา กนกกุลชัย. “ปัญหาการตีความกฎหมายในการรับมรดกแทนที่ : ศึกษากรณีการบังคับใช้ประมวลกฎหมาย
แพ่งและพาณิชย์มาตรา 1639.” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ปริธี พนมยงค์ มหาวิทยาลัย
ธุรกิจบัณฑิตย์, 2557.

ศิริศักดิ์ ศุภมนตรี. “การรับมรดกแทนที่.” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2524.

บทความ

กীরติ กาญจนรินทร์. “การสืบมรดกตาม ป.พ.พ. มาตรา 1607.” ดูลพาห. เล่มที่ 2. ปีที่ 55. (พฤษภาคม-สิงหาคม 2551) : 57-59.

พรชัย สุนทรพันธุ์. “ปัญหาเกี่ยวกับการรับมรดกแทนที่.” วารสารเกษมบัณฑิต. เล่มที่ 2. ปีที่ 17. (กรกฎาคม-ธันวาคม 2559) : 1-15.

โสต สุตานันท์. “การสืบมรดกกับการรับมรดกแทนที่กัน.” ดูลพาห. เล่มที่ 3. ปีที่ 52. (กันยายน-ธันวาคม 2548) : 19-24.

สื่ออิเล็กทรอนิกส์

โสต สุตานันท์. “การสืบมรดกกับการรับมรดกแทนที่กัน.” https://buddhismlaw.blogspot.com/2012/01/blog-post_3345.html?m=1, 1 กรกฎาคม 2561.

EIETRONIC MEDIAS

David W. Gruning. “France Civil Code (consolidated version of May 19, 2013).” http://www.wipo.int/wipolex/en/text.jsp?file_id=450_530, July 4, 2018.